

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya

Indicadors de la situació de la **seguretat alimentària** Catalunya 2015

Infografia

Document elaborat per:

Agència de Salut Pública de Catalunya. Departament de Salut

Primera edició: octubre de 2016

Assessorament lingüístic: Servei de Planificació Lingüística. Departament de Salut

Dipòsit legal: B. 23567-2013

ISSN: 2339-8469

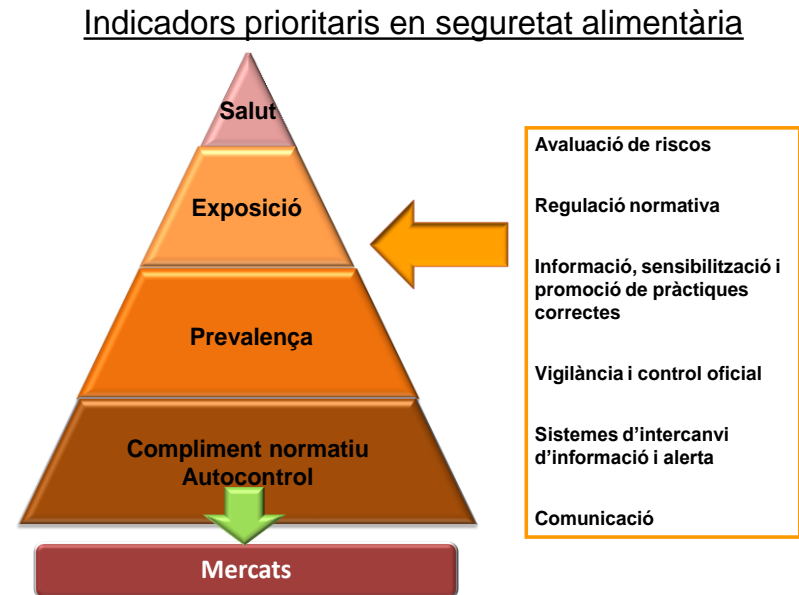

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència Reconeixement-No comercial-Sense obres derivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor i no se'n faci un ús comercial.

La llicència completa es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Metodologia de l'anàlisi de la situació de la seguretat alimentària a Catalunya

- La **teoria del canvi** de la política de seguretat alimentària a Catalunya, representada a la piràmide, es basa en una seqüència lògica segons la qual un nivell elevat de compliment dels estàndards normatius, especialment en l'àmbit de l'autocontrol, ha de permetre la minimització de la prevalença de perills en totes les fases de la cadena alimentària, cosa que ha de suposar una baixa **exposició** de la població als perills alimentaris i, en conseqüència, una baixa **incidència** de malalties de transmissió alimentària. Tot això ha de generar un elevat nivell de **confiança** del conjunt de la ciutadania i dels mercats nacional i internacional en els productes alimentaris catalans.
- D'acord amb aquesta teoria del canvi, l'anàlisi de la situació de la seguretat alimentària a Catalunya es porta a terme sobre la base del seguiment de diferents grups d'indicadors derivats de les dades facilitades pels organismes responsables en cada àmbit d'intervenció. Aquests grups d'indicadors són els següents:
 - Incidència de malalties de transmissió alimentària en la població.
 - Dades d'exposició de la població a perills alimentaris.
 - Dades de prevalença de perills biològics i químics en aliments posats a disposició de la població, així com en les fases diferents de la cadena alimentària.
 - Grau de compliment de les regulacions preventives que són d'aplicació en les activitats de la cadena alimentària.
 - Dades de percepció i confiança.

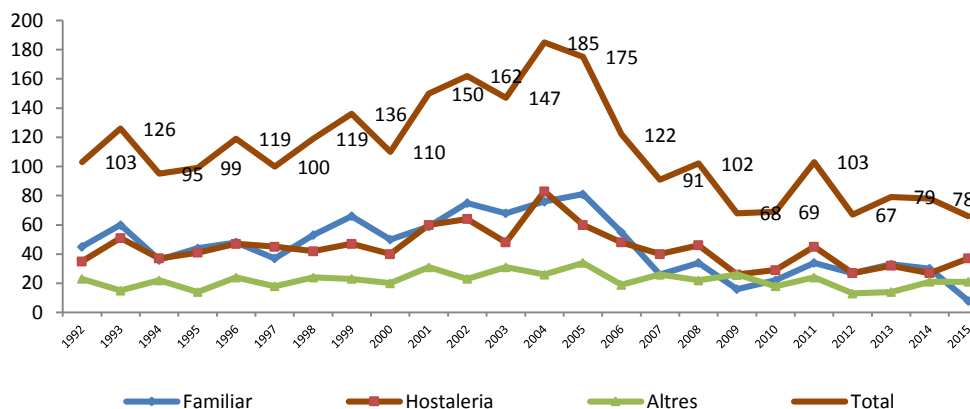

Organismes amb responsabilitats en seguretat alimentària que aporten dades i participen en l'elaboració de la *Memòria de la situació de la seguretat alimentària a Catalunya*:

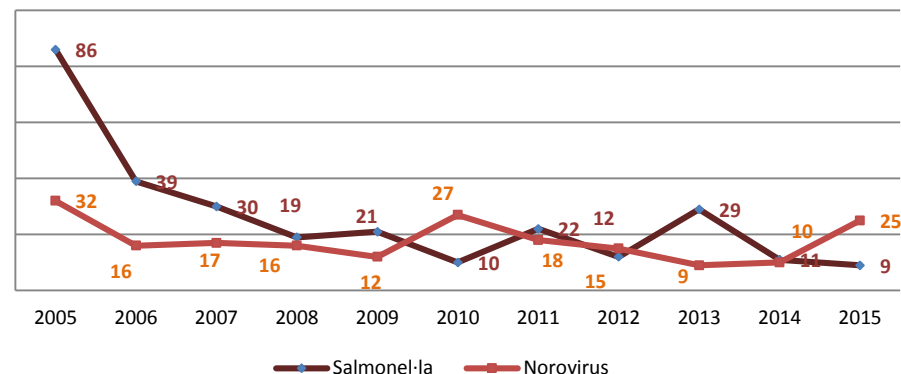
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARP)
- Agència de Salut Pública de Catalunya (ASPCAT) del Departament de Salut (DS)
- Departament de Territori i Sostenibilitat (DTES)
- Administracions locals (AL)
- Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB)
- Agència de Residus de Catalunya (ARC)
- Agència Catalana de l'Aigua (ACA)
- Agència Catalana del Consum (ACC)
- Agència Catalana de Seguretat Alimentària (ACSA)

Indicadors d'incidència de malalties transmeses per via alimentària en la població (I)

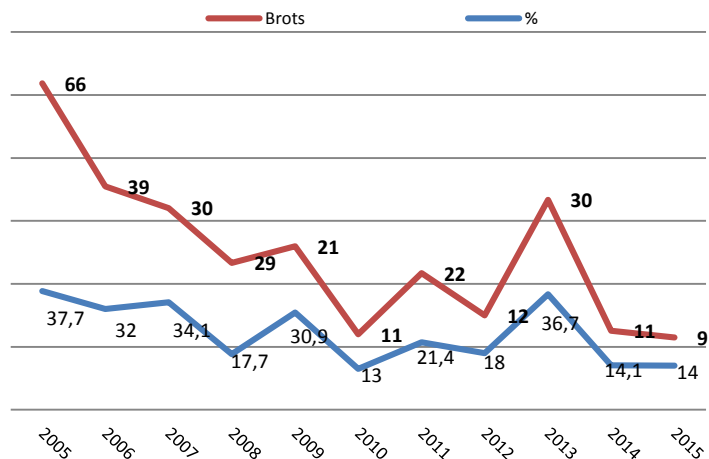
Nombre de brots de malalties de transmissió alimentària notificats. Catalunya 1992-2015

Nombre de brots de TIA segons els principals agents causals. Catalunya 2005-2015

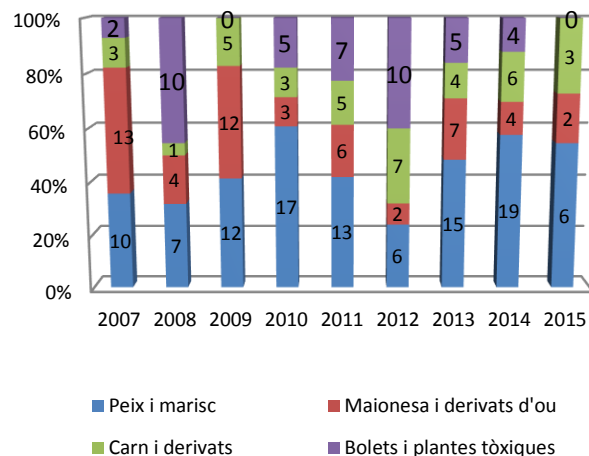
Evolució del nombre i percentatge de brots per *Salmonel·la*. Anys 2005-2015

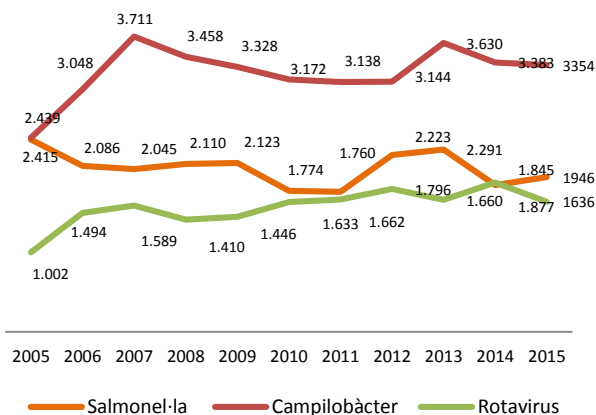
- Les toxiinfeccions alimentàries (TIA) continuen sent un **problema principal de salut en l'àmbit de la seguretat alimentària**. Tanmateix, el nombre de casos greus és molt baix (1,8%) i la mortalitat és gairebé inexistent.
- Després d'una important baixada de brots declarats el 2009, s'observa una estabilització del nombre de brots de toxiinfecció alimentària en el període 2008-2015.
- Els agents causals implicats amb més freqüència són ***Salmonella*** i **Norovirus**. En el 2015 Norovirus és l'agent més freqüent (37,9%) dels brots.
- La majoria dels brots de TIA (70-80%) estan associats als **àmbits domèstic i de restauració comercial**. L'any 2015 s'observa una important baixada en l'àmbit domèstic i un augment en restauració.

Indicadors d'incidència de malalties transmeses per via alimentària en la població (II)

Principals aliments implicats en els brots de TIA. Catalunya 2007-2015

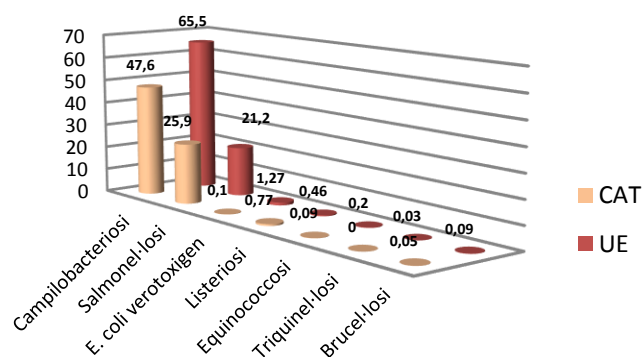
Notificació microbiològica. Principals agents de transmissió alimentària i nombre d'afectats. Catalunya 2005-2015

Nombre de casos de malalties de declaració individualitzada de transmissió alimentària. Catalunya 2009-2015⁽¹⁾

MALALTIA	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Brucel·losi	8	5	5	1	5	4
Còlera	0	0	0	1	1	0
Shigel·losi	76	49	59	40	103	109
Febre tifoide-paratifoide	25	26	18	18	18	27
Triquinosi	0	0	2	0	4	0
Hidatidosi	7	16	17	10	6	7
Botulisme	0	0	0	0	0	0
<i>E. coli</i> 0157:H7	4	3	0	1	6	4

Comparativa de notificació per 100.000 habitants de les principals malalties de transmissió alimentària. Catalunya (CAT)–mitjana Unió Europea (UE) 2015

Font:

⁽¹⁾ Subdirecció General de Vigilància i Resposta a Emergències de Salut Pública.

⁽²⁾ The community summary report on trends and sources of zoonoses and zoonotic agents in the European Union. EFSA i ECDC.

- Els **productes de la pesca, de la carn i els derivats d'ous** són els aliments més freqüentment implicats en les TIA. Per primera vegada en sis anys, durant l'any 2015 no ha estat declarat cap brot per bolets.
- **Salmonella, Campylobacter i Rotavirus** són els agents més notificats pels laboratoris de diagnòstic clínic de la xarxa assistencial. Des del 2005, s'observa una tendència creixent per *Campylobacter* i *Rotavirus* mentre que *Salmonella* mostra una lleugera tendència decreixent.
- Les taxes per 100.000 habitants de les principals malalties de transmissió alimentària declarades són, en termes generals, **comparables a les de la mitjana de la Unió Europea**. Les dades sobre malalties de declaració individualitzada que són de possible transmissió alimentària es mantenen estables el 2015 respecte d'anys anteriors. S'observa una **baixa incidència** en la població catalana i europea a excepció de salmonel·losi i campylobacteriosi.

Indicadors d'exposició a contaminants a través de la dieta

Evolució de la ingesta estimada de contaminants. Catalunya 2000-2012

CONTAMINANT	2000	2005	2008	2012	NIVELL DE SEGURETAT
Arsènic inorgànic (As)	0,606	0,232	0,391	0,036-0,64	0,3-8 µg/kg i dia
Cadmi (Cd)	1,6	1,8	2,2	1,0	2,5 µg/kg i setm.
Metilmercuri (MeHg)	0,80	1,26	0,49	0,73	1,3 µg/kg i setm.
Mercuri (Hg)	1,32	0,73	0,11	0,41	4 µg/kg i setm.
Plom (Pb)	0,39	0,30	-	0,14	0,63 µg/kg i dia
PBDE (èters difenílics polibromats)	97,30	75,45	-	-	No fixat
PCN (naftalens policlorats) i	45,78	7,25	-	-	No fixat
PCDE (èters difenílics policlorats)	41,04	51,68	-	-	No fixat
Dioxines, furans i PCB similars a dioxines	25,5	7,84	5,32	-	14 pg OMS-TEQ/kg i setm.
HAP8	10,03	13,41	9,21	-	49·10 ⁴ ng/kg i dia
HCB (hexaclorobenzè)	2,374	1,023	0,559	-	170 ng/kg i dia

Evolució de la ingesta estimada de contaminants per a la població infantil en el període 2000-2012

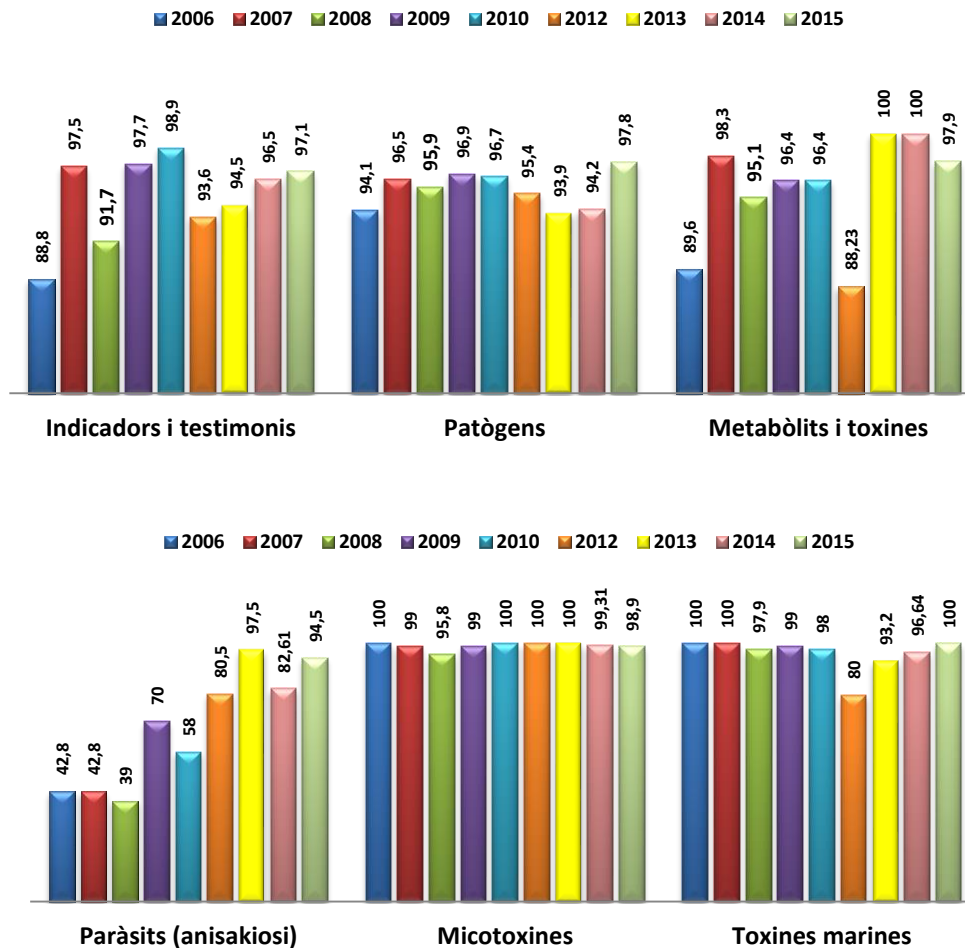
CONTAMINANT	2000	2005	2008	2012	NIVELL DE SEGURETAT
Arsènic (As)	1,3	0,67	0,93	0,140	0,3-8 µg/kg i dia
Cadmi (Cd)	3,82	4,73	4,8	2,14	2,5 µg/kg i setmana
Metilmercuri (MeHg)	1,31	1,83	1,31	1,55	1,3 µg/kg i setmana
Mercuri (Hg)	3,54	2,05	2,58	0,43	4 µg/kg i set
Plom (Pb)	0,93	1,05	-	0,374	0,5 µg/kg i dia
Dioxines, furans i PCB similars a dioxines	55,38	20,3	16,8	-	14 pg OMS-TEQ/kg i setmana

Font: Estudis: Contaminants químics. Estudi de dieta total a Catalunya (2000-2012)

- Els estudis en dieta total disponibles indiquen que **els nivells d'exposició a contaminants de la població a Catalunya es troben per sota dels límits màxims de referència establerts** per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) i l'Autoritat Europea de Seguretat Alimentària (EFSA).
- Els grups d'aliments que aporten una quantitat més alta de contaminants a la dieta són el peix, el marisc, les carns i els derivats, cosa que no ha de suposar un risc en una dieta variada i equilibrada, però que pot representar un problema en cas de consum excessiu o poc variat i en segments de població especialment sensibles com ara infants i embarassades, als quals es recomana no consumir peixos grans depredadors.

Indicadors de prevalença de perills en aliments (perills biològics)

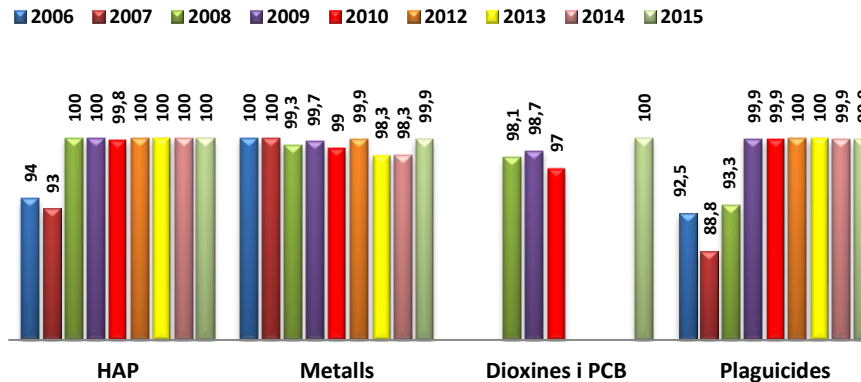
Taxes de conformitat de perills biològics en aliments segons dades de vigilància analítica. Catalunya 2006-2015

- Les **taxes de conformitat generals** per a microorganismes patògens són elevades. Tanmateix, la prevalença de microorganismes patògens en aliments crus i paràsits com *Anisakis* en peix fan necessari insistir en les mesures preventives com, per exemple, la congelació prèvia en cas de peix que s'hagi de consumir cru o semicrú i garantir un tractament tèrmic complet dels productes que es consumeixin cuinats.
- Si comparem les dades dels programes de vigilància duts a terme a Catalunya amb les dades de la **xarxa europea d'intercanvi d'informació i alertes alimentàries**, podem observar que els agents detectats són els mateixos.
- Les **mesures d'higiene** i l'**autocontrol** dels operadors i les **mesures d'higiene domèstiques**, especialment les relatives a la conservació en fred, la completa cocció dels aliments, evitar contaminacions encreuades i extreure la higiene i neteja, són essencials per minimitzar els riscos microbiològics.

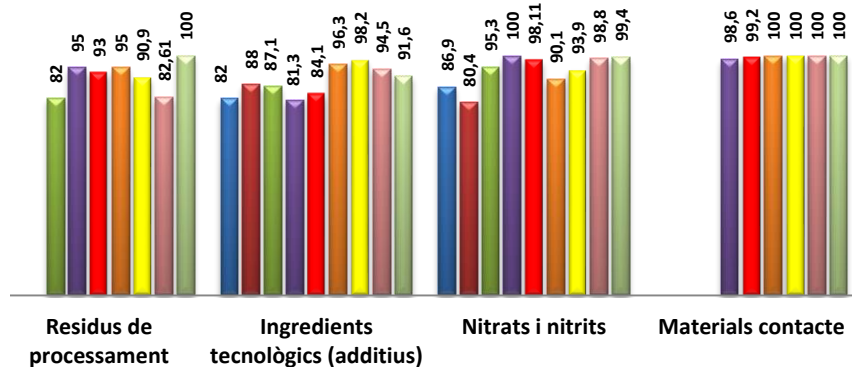
Indicadors de prevalença de perills en aliments (perills químics) (I)

Taxes de conformitat de perills químics en aliments segons dades de vigilància analítica (%). Catalunya 2006-2015

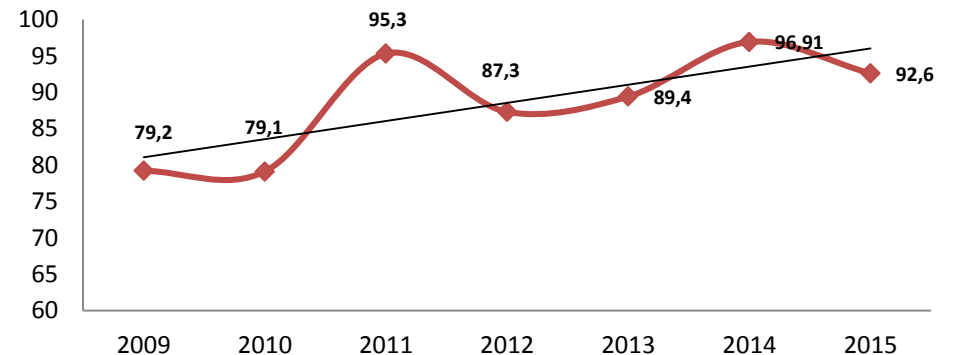

- Les taxes de conformitat generals per perills químics mostren nivells molt alts.
- Les dades del programa de **vigilància i control d'al·lèrgens** en aliments indiquen una tendència creixent. Tanmateix, la taxa de conformitat durant el 2015 se situa en el 92,6%, raó per la qual cal continuar treballant en el marge de millora encara existent.

2006 2007 2008 2009 2010 2012 2013 2014 2015

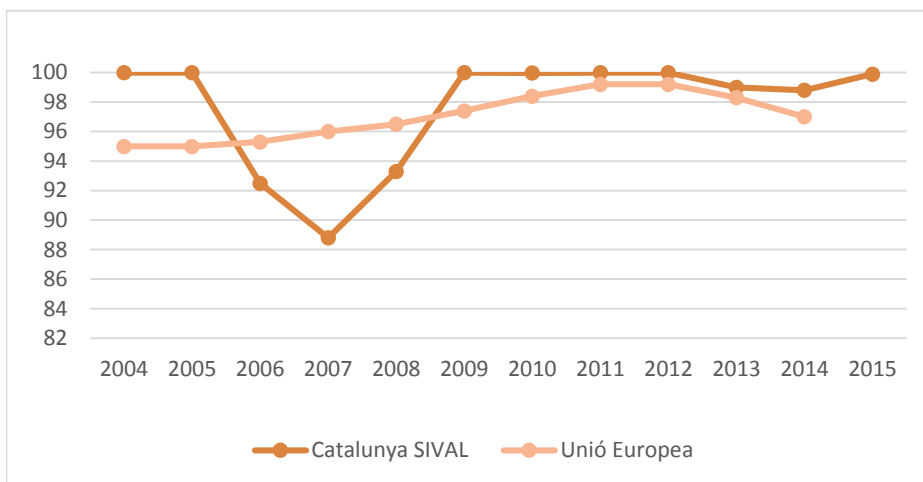

Evolució de resultats del programa de vigilància d'al·lèrgens en aliments. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2008-2015

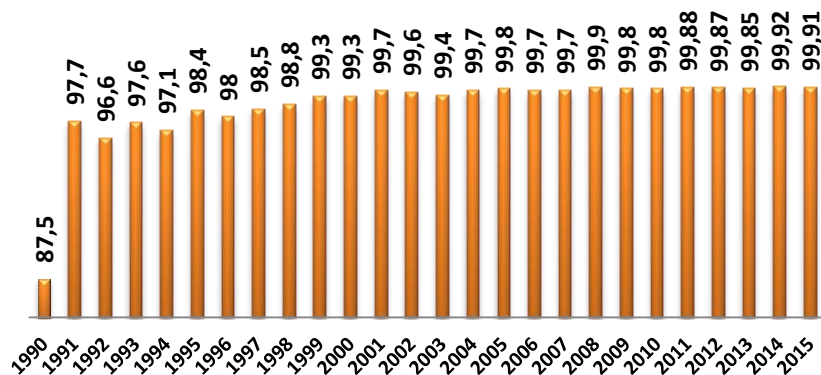
Indicadors de prevalença de perills en aliments (perills químics) (II)

Evolució de resultats de prevalença de plaguicides en aliments segons dades de l'ASPCAT, UE. Taxes de conformitat (%). Catalunya-UE 2004-2015

L'any 2015 no es disposa de dades de la UE.

Evolució de resultats del Pla d'investigació de residus en aliments d'origen animal segons dades de l'ASPCAT. Taxes de conformitat (%). Catalunya 1990-2014

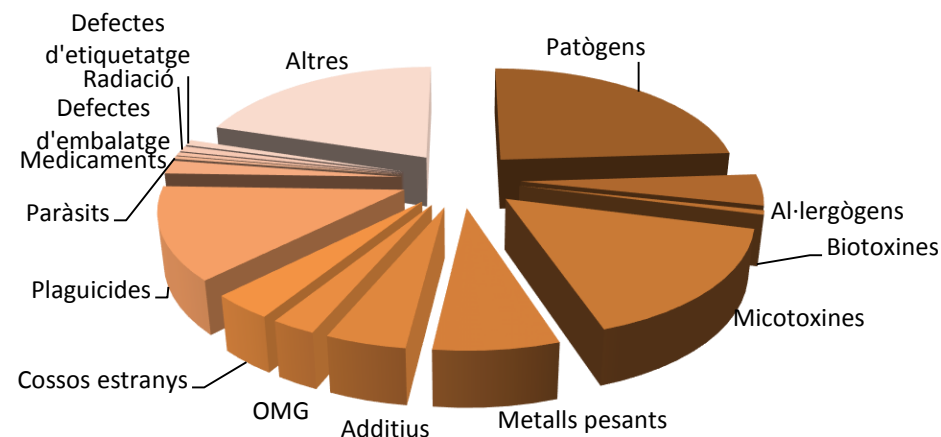

- En **residus de plaguicides**, la taxa de conformitat continua sent alta ja que es manté per sobre del 99% des de 2009.
- Els resultats relatius als **residus de medicaments veterinaris** en aliments d'origen animal mostren taxes de conformitat del 99,9%.
- Les 12 anàlisis no conformes, del total de les 12.851 realitzades en el Pla d'investigació de residus, corresponen a 1 mostra de taleranol i zearalanol en boví, 2 de ronyó no conformes a metalls pesants (cadmi) en porcí i 9 mostres d'inhibidors en porcí, conill i gallina.

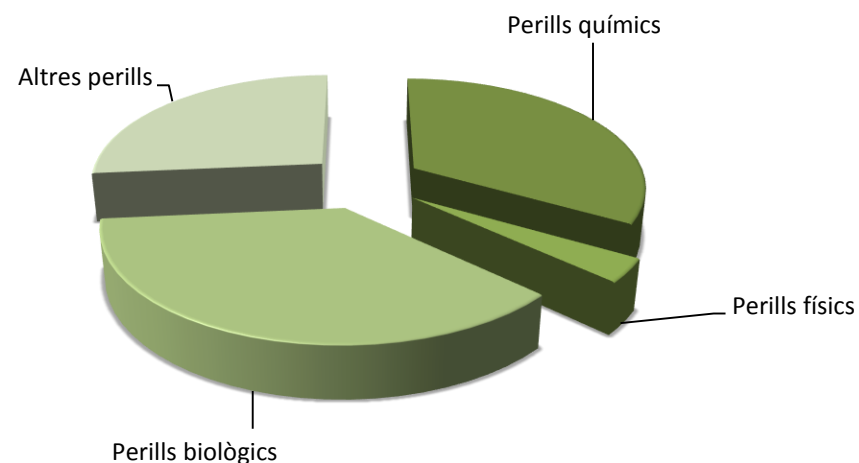
Indicadors de les xarxes d'alerta

- Tot i que molts dels problemes notificats al RASFF (*Rapid Alert System for Food and Feed*) no han afectat directament Catalunya, cal considerar les dades que ofereix per tal de tenir un **coneixement general de la situació en el nostre entorn més immediat**. La globalització del comerç i dels sistemes de producció fa necessari estar atents als perills que circulen en els mercats internacionals.
- Segons dades del RASFF 2015, les causes més freqüents d'alerta són els microorganismes patògens (23,9%), els residus de plaguicides (13%) i les micotoxines (15,9%). Aquests perills s'associen freqüentment a productes procedents de països tercers que són rebutjats en els punts de control fronterer de la Unió Europea.

Notificacions d'alertes segons dades del RASFF (*Rapid Alert System for Food and Feed*). Distribució proporcional de les 3.108 notificacions registrades el 2015

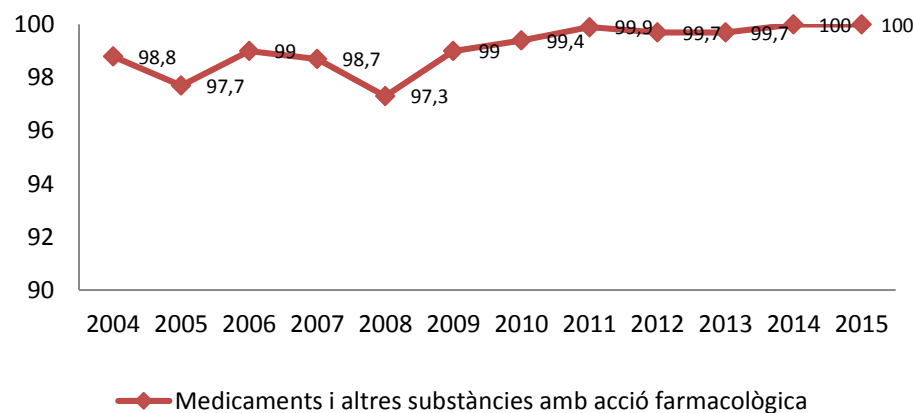

Alertes gestionades a Catalunya segons dades de l'ASPCAT. Distribució per tipus de perills proporcional de les 90 alertes registrades el 2015

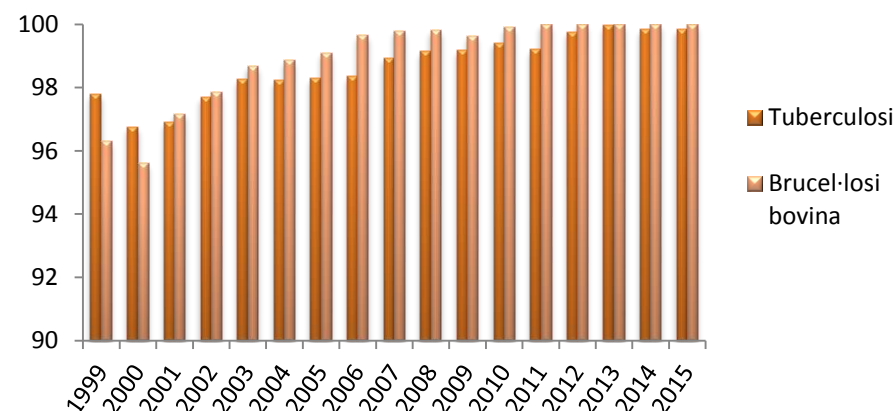

Indicadors de prevalença de perills en la fase primària de la cadena alimentària

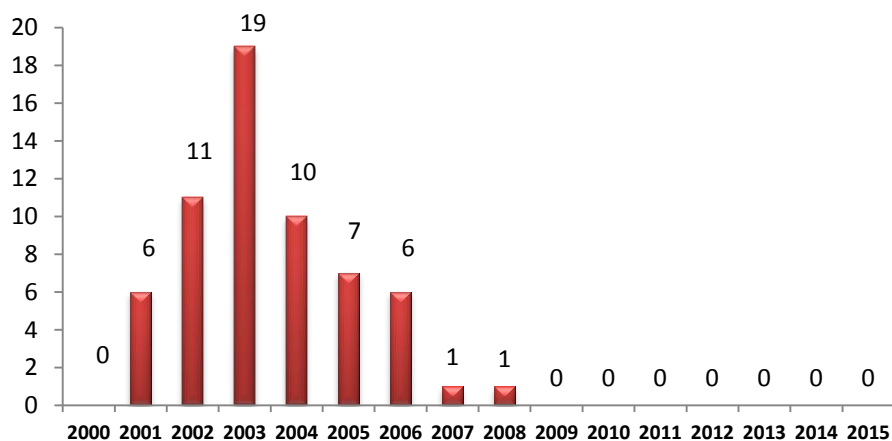
Presència de residus de medicaments veterinaris i altres substàncies il·legals en animals d'abastament i en l'aigua i els aliments per a animals segons dades del DARP. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2004-2015

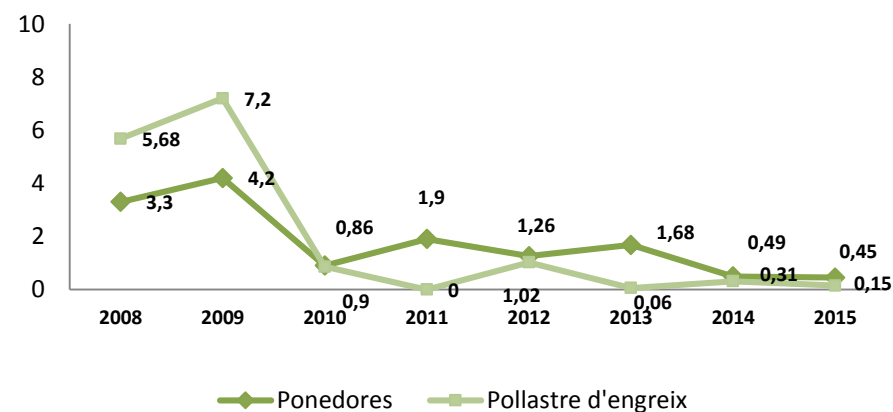
Evolució de la tuberculosi i la brucel·losi bovina a Catalunya segons dades del DARP. Explotacions negatives (%). 1999-2015

Nombre de casos confirmats d'encefalopatia espongiforme bovina (EEB) segons dades del DARP. Catalunya 2000-2015

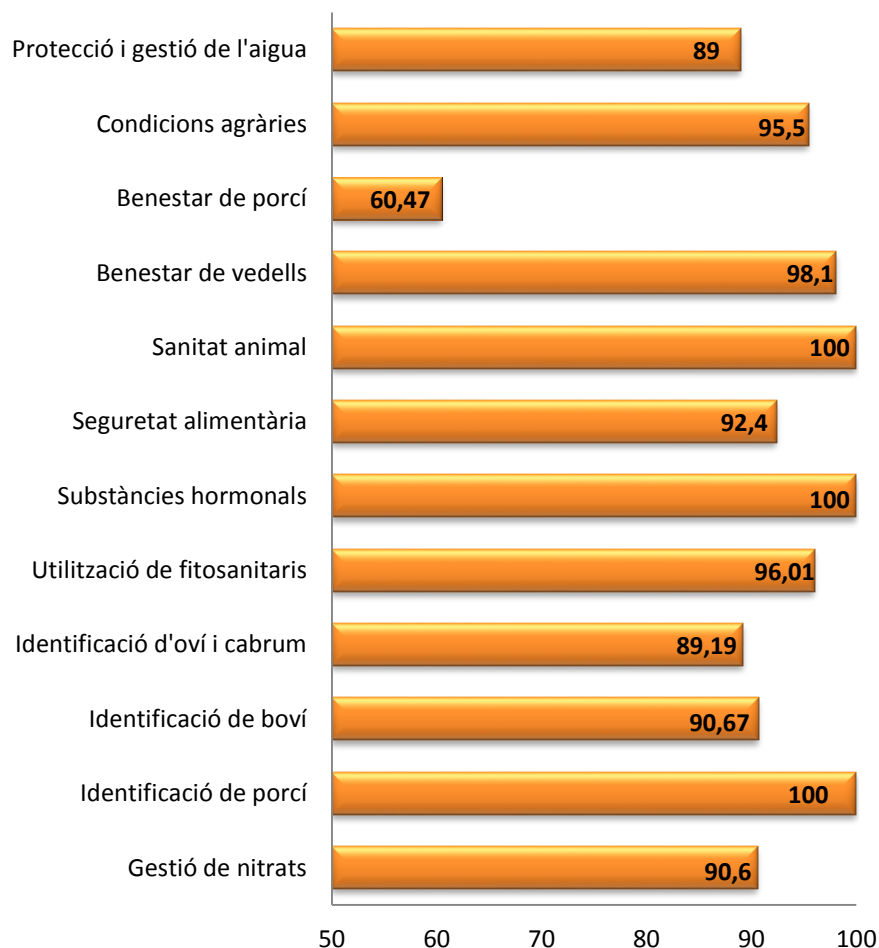

Evolució de resultats de prevalença de salmonel·la en explotacions d'aus segons dades del DARP (%). 2008-2015

Indicadors del nivell de compliment de les regulacions preventives que són d'aplicació en les activitats de la cadena alimentària (fase primària)

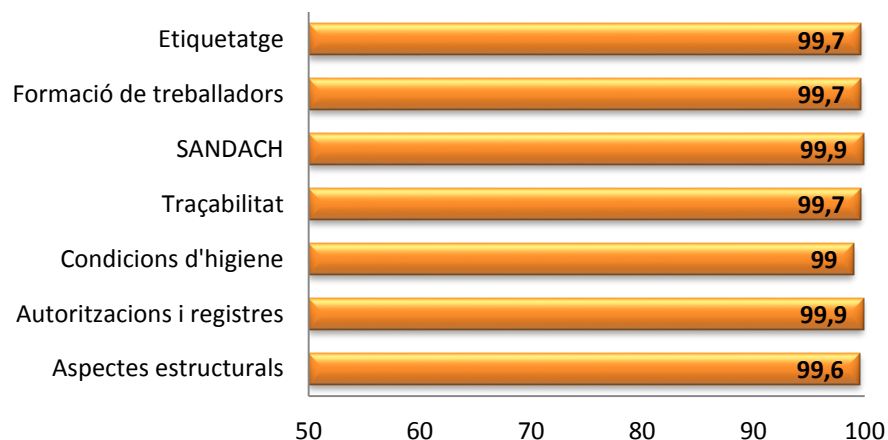
Resultats dels controls de condicionalitat en explotacions segons dades del DARP. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2015

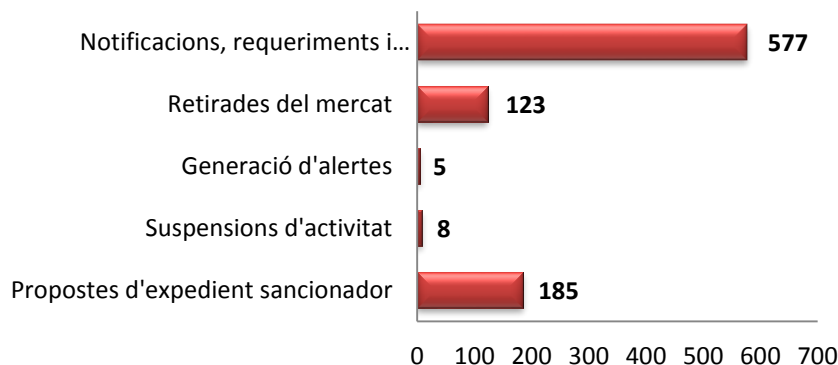
- La **condicionalitat** és un conjunt de requisits de gestió en matèria de salut pública, zoosanitat, fitosanitat, medi ambient i benestar dels animals, a més de les bones condicions agràries i mediambientals que han de mantenir els agricultors i els ramaders per optar als ajuts d'acord amb la normativa de la Unió Europea.
- Les dades procedents dels controls de la condicionalitat mostren taxes de conformitat elevades per a tots els paràmetres referencials, tot i que s'observa marge de millora en benestar animal en porcí (60,47%) i gestió de l'aigua (89%). Destaca la dada de conformitat en seguretat alimentària (92,4%), que es refereix al compliment dels requisits establerts a la legislació alimentària en els àmbits de la seguretat dels productes, la traçabilitat i l'alimentació animal.

Indicadors del nivell de compliment de les regulacions preventives que són d'aplicació en les activitats de la cadena alimentària (fase de transformació i distribució)

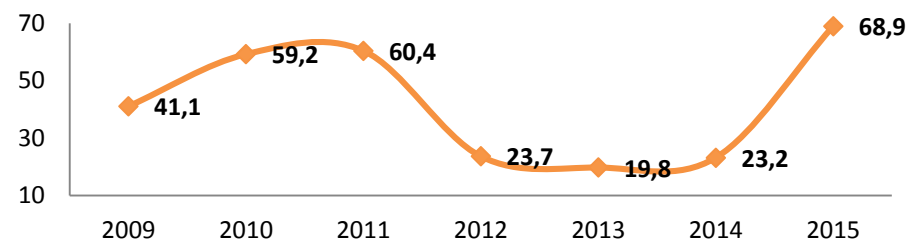
Resultats dels programes de vigilància i control de les indústries alimentàries. Taxes de conformitat (%) calculades sobre la base del nombre d'incompliments registrats. Catalunya 2015

Resultats dels programes de vigilància i control de les indústries alimentàries. Tipus i nombre de mesures adoptades davant d'incompliments. Catalunya 2015

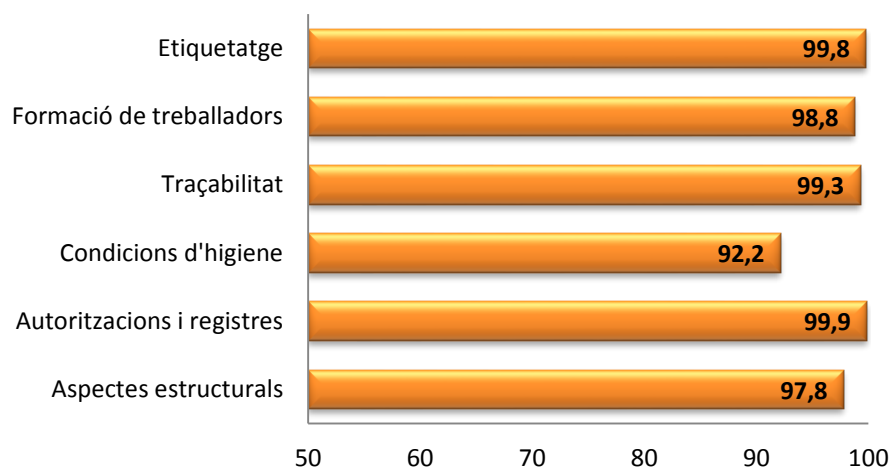
Evolució de resultats del compliment de les condicions d'autocontrol en indústries alimentàries. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2009-2015

- Les taxes de conformitat relatives al **compliment normatiu en la indústria alimentària** són elevades. Aquestes taxes de conformitat es calculen sobre la base de les dades d'incompliments greus o reiterats i no tenen en compte les deficiències lleus detectades durant la inspecció que, tot i ser relativament freqüents, tenen caràcter lleu i són corregides per l'operador sense necessitat de mesures addicionals.
- En matèria d'**autocontrol** es continua observant una taxa de conformitat baixa (68,9%), de manera que cal continuar impulsant mesures específiques de millora.

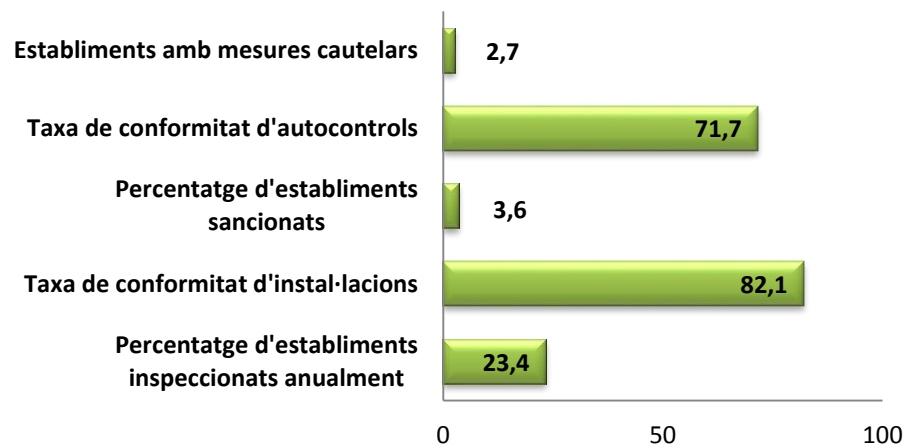
Indicadors del nivell de compliment de les regulacions preventives que són d'aplicació en les activitats de la cadena alimentària (fase minorista)

Resultats dels programes de vigilància i control del comerç minorista segons dades de l'ASPCAT. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2015

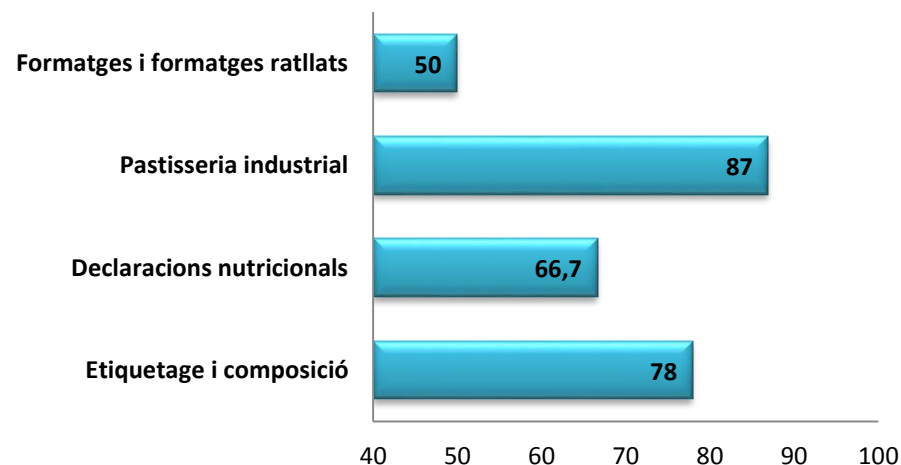

- Les dades relatives al **compliment normatiu en l'àmbit del comerç minorista i la restauració** mostren que la proporció d'incompliments greus que requereixen mesures cautelars o incoació d'expedients sancionadors és baixa.
- Les dades de **vigilància i control d'aliments modificats genèticament** de l'Agència Catalana del Consum indiquen una taxa de conformitat del 100%, mentre que en altres àmbits com els cereals, les salses i els plats preparats se situa entre el 89% i el 95%.

Indicadors dels cercles de comparació intermunicipal sobre control d'establiments minoristes segons dades de la Diputació de Barcelona. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2015

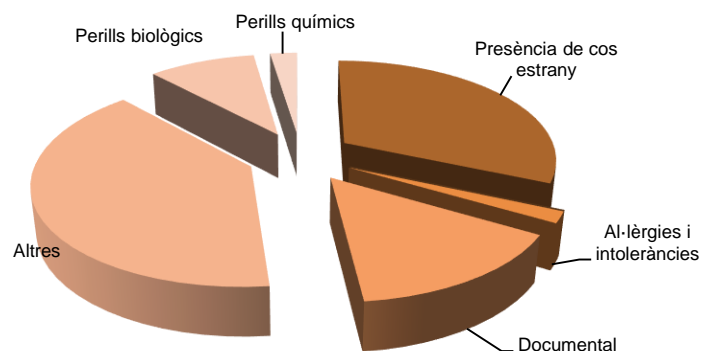

Resultats dels programes de vigilància i control a comerç minorista segons dades de l'Agència Catalana del Consum. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2015

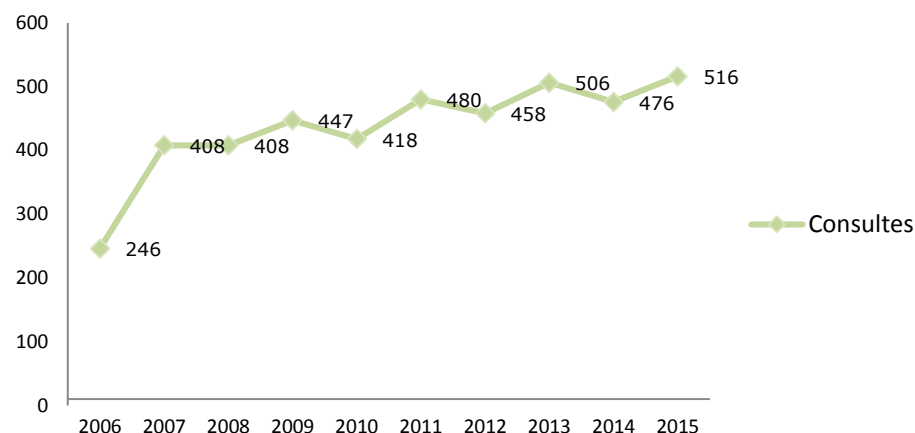

Indicadors de percepció de la ciutadania en seguretat alimentària

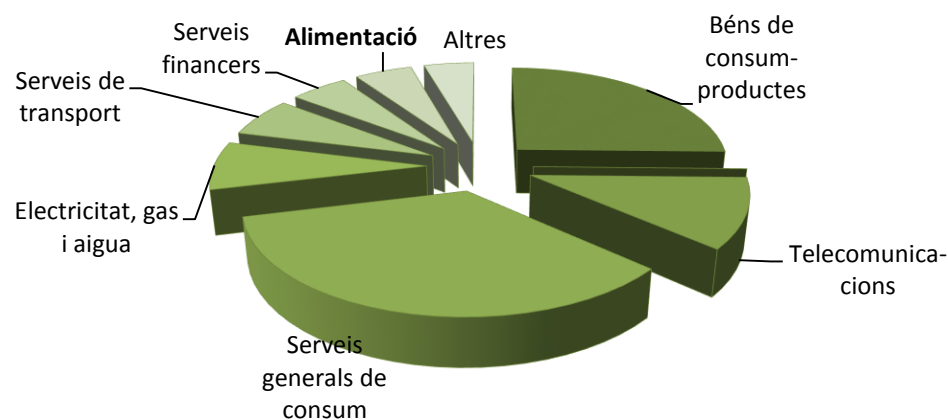
Denúncies presentades davant l'ASPCAT segons dades d'aquesta Agència. Distribució proporcional de les 162 denúncies registrades el 2015

Consultes adreçades a l'Agència Catalana de Seguretat Alimentària. Període 2006-2015

Denúncies presentades davant l'Agència Catalana de Consum. Distribució de les 2.984 denúncies registrades el 2015

- La majoria de les denúncies presentades davant de l'ASPCAT es refereixen a presència de cossos estranys o deficiències de documentació i etiquetatge.
- Del conjunt de denúncies presentades davant l'Agència Catalana del Consum, les referides a aliments suposen només un 5,4% d'un total de 2.984 denúncies registrades.